

Södra Gatan 8 i Mariehamn år 1905

Mariehamn vid sekelskiftet

Rollspel med elever på Ålands Lycéum

Fakta

Hus och personer

Huset på Södra Gatan 8 är troligtvis byggt 1873, därefter tillbyggt i flera omgångar. 1899 inköptes gården av änkan, kaptenskan Johanna Eriksson, f.1843. Johanna hade varit gift med sjökapten Axel Arvid Eriksson, f.1840, avliden 31/10 1898. De bodde tillsammans i Granboda, Lemland och fick sex barn, fem flickor och en pojke. Axel var bror till Gustaf Erikssons far, dvs Johanna Eriksson var Gustaf Erikssons ingifta faster.

Tidigare ägare till Södra Gatan 8 var Anna Matilda och Brynolf Sundblom. Brynolf Sundblom var kusin till den store Julius Sundblom, dvs deras fäder var bröder.

Axel Eriksson hade vid sin död andelar i 16 fartyg, bl.a. 1/20-del i Southern Belle. Dessa andelar har sedan fortsatt att förvaltas av Johanna.

Politik

Åren 1898 till 1904 hårdnade det ryska greppet om Finland och Åland med februarimanifestet 1899, språkmanifestet 1900 och den nya värnpliktslagen 1901. Det rådde ett stort motstånd mot förryskningen och det smugglades vapen och förbjuden litteratur från Sverige över Åland till Finland. Från 1902 styrde generalguvernören Bobrikoff Finland med extraordinära åtgärder. 1904 sköts Bobrikoff till döds. Några av dem som deltog i sammansvärjningen mot honom var ålänningar.

1905/1906 landsattes en större styrka av ryska soldater på Prästö, ”skadade” från det rysk-japanska kriget. Ryssarna kunde man snart se även i Mariehamn.

Hösten 1905 återkommer Julius Sundblom till Åland efter sin landsförvisning. 1903 fick Sundblom gå i landsflykt till Stockholm efter att i tidningen Åland ha publicerat uppmaningar till motstånd mot det ryska förtrycket.

Julianerna skulle kunna vara ett viktigt inslag under rollspelsdagen. Kanske kan t.o.m. Julius Sundblom komma tillbaka till Mariehamn just vid den här tiden.

Hösten 1905 talas det om strejk. En strejkkommitté bildas på Åland. (I november bryter storstrejken ut i hela Finland och Åland)

Rösträtt för både män och kvinnor är också en aktuell politisk diskussion vid denna tid.

Mariehamn, sjöfarten och Gustaf Eriksson

Adress:

Box 104
391 21 Kalmar

Besöksadress:

Skeppsbrogatan 51

Telefon:

0480-45 13 45

Mobil:

070-672 94 06

Fax:

0480-45 13 65

E-post:

ebbe.westergren@kalmarlansmuseum.se

Bankgiro:

435-7282

Postgiro:

791100-1

Södra Gatan 8 i Mariefhamn år 1905

Scenario, Förlovningsfest på Södra Gatan 8 i Mariefhamn, hösten 1905

Ungdomar i staden samlas hos Gustaf Erikssons faster, Johanna Eriksson, för att ta emot Gustaf. Gustaf Eriksson, 32 år gammal, som just har kommit tillbaka från en långtur med barken Southern Belle. I sex seglingssäsonger har han varit befälhavare på segelfartyget, tidigare var han konstapel. Familjen har dessutom andelar i fartyget. Gustaf, liksom hans bror Axel som var styrman på Southern Belle, har mycket att berätta från andra delar av världen.

Gustaf är ute efter ett nytt fartyg för nästa säsong. Han är på väg att kontrakteras som befälhavare på fregatten Albania, ett 22 år gammalt fartyg, inköpt för tre år sen till Mariefhamn. Gustaf behöver besättningsmän till fartyget, befäl som styrman och konstapel, sjömän, timmermän och kockar.

Gustaf har en ung fästmö, Hilda Bergman, från Finström, 15 år gammal. Det har ryktats att paret ska förlova sig. Det finns anledning att ordna en fest för Gustaf och Hilda.

(Gustaf ska ändra sitt efternamn för att markera vem han är. Eriksson kommer härnäst att stavas med ett s.)

Ungdomarna har samlats för att ta emot Gustaf och fira hans förlovningsfest. Flera är intresserade av arbete på Gustafs nya fartyg, Albania. Alla talar om att Gustaf är en driftig man och att det går bra för de fartyg han för befäl över.

Johanna Eriksson behöver hjälp med att göra snyggt och fint inför festen. Hon behöver också två nya hembiträden för att hålla ordning på huset och gården. Hon kanske även kan hjälpa till med att ordna andra arbeten i staden eftersom hon har goda kontakter.

1905 är ett oroligt år. Mycket resoneras kring förryskningspolitiken och självständigheten. Det sägs att Julius Sundblom har återkommit från sin landsflykt i Stockholm. Det går rykten om strejk och det diskuteras livligt om demokrati och rösträtt.

När ungdomar träffas blir det alltid resonemang kring land och stad, om framtiden finns på Åland, i sjöfarten eller kanske t.o.m. i Amerika.

Frågeställningar

- Seglationen. Åland som sjöfartsland. Segel- resp. ångfartyg, Östersjö-/ Nordsjöfart resp. djuphavsseglation. Arbete på sjön? Utbildning på sjöfartsskolan?
- Förryskningspolitiken. (Självständighetsrörelsen. Julianerna.)
- Demokrati, rösträtt, strejk
- Emigration. Stanna på Åland?
- (Stad och land. Förhållandet mellan Mariefhamn och landsbygden.)

Roller

Eleverna spelar rollerna av personer som kommer till Södra Gatan för att fira och för att få arbete. De kan söka reda på sina egna rötter och vara personer från sin egen släkt vid den här tiden. Alternativt söker de efter personer från Mariefhamn. De behåller sitt kön och sin ålder. De skriver sitt eget rollkort och funderar på vad de anser i de centrala frågorna

Adress:

Box 104
391 21 Kalmar

Besöksadress:

Skeppsbrogatan 51

Telefon:

0480-45 13 45

Mobil:

070-672 94 06

Fax:

0480-45 13 65

E-post:

ebbe.westergren@kalmarlansmuseum.se

Bankgiro:

435-7282

Postgiro:

791100-1

Södra Gatan 8 i Mariehamn år 1905

Verksamheter

Pojkarna:

- Snygga till, kratta, räfsa, rensa rabatter
- Ta upp potatis, plocka äpplen
- Såga, hugga ved, laga räfsor (koka rödfärg)
- Testa sjökunskaperna: sjömaning, signalering, styrkelyft

Flickorna:

- Matlagning, bl.a. fiskrätt, koka kaffe, kärna smör
- Tvätta, stryka, mangla
- Göra dekorationer för mottagnings- och förlovningsfesten.

Pojkar/ flickor:

- Recitera fosterländska dikter av Runeberg, Topelius m.fl.
- Dans "Hela världens vals"

Händelser

Johanna Eriksson tar emot tillsammans med Gustafs bror Axel och några av sina barn.

Agitation för rösträtt (Emmy Karlsson)

Gendarmerikapten Smirnov med arresteringsorder

Spel och dans

(Julianerna)

2002-06-13

Ebbe Westergren

Kalmar läns museum

Södra Gatan 8 i Mariehamn år 1905

Skolundervisning

- Inledning, attack, drama, film
- Presentation av undervisningen
- Historisk översikt: Mariehamn, Åland i världen
- Fakta kring Gustaf Eriksson, självständigheten. Vad hände 1904-1906, Södra Gatan 8 m.m.
- Källmaterial, arkiv
- Dramaövningar
- Scenario
- Roller
- Verksamheter
- Rekvisita
- Dokumentation

Adress:
Box 104
391 21 Kalmar

Besöksadress:
Skeppsbrogatan 51

Telefon:
0480-45 13 45
Mobil:
070-672 94 06

Fax:
0480-45 13 65

E-post:
ebbe.westergren@kalmarlansmuseum.se

Bankgiro:
435-7282

Postgiro:
791100-1

Södra Gatan 8 i Mariehamn år 1905

RAPPORT FRÅN KURSEN "ROLLSPEL KRING ÅLÄNDSKT 1900-TAL" (HIFÅ) VID ÅLANDS LYCEUM HÖSTEN 2002

Introduceringen

I min egenskap av medlem i den av landskapsstyrelsen tillsatta kommittén "Leve historien" (LH) träffade jag i april 2001 medlemmar av den pedagogiska enheten "Alla tiders historia" (ATH) vid Kalmars museum. Jag fick då klart för mig att deras pedagogiska idé om historiska rollspel inte enbart passade för barn utan också var tillämplig på ungdomar och vuxna. Jag bjöd på LH:s bekostnad därför in representanter för ATH till vår skola för att informera om principerna för metodiken i historiska rollspel. Vid detta informationstillfälle var vår rektor samt flera lärare som representerar humanistiska reallämnena närvarande.

LH gav sedan mig och högstadieläraren Doris Häggblom möjlighet att resa till Kalmar. Vi deltog där i en rollspelsdag i Kalmar och diskuterade kursupplägg med lärare vid Mönsterås gymnasium där man under de senaste åren ordnat flera kurser med historiska rollspel.

Jag blev under denna resa övertygad om att Ålands lyceum borde pröva på en liknande kurs och slog fast att sekelskiftet (kring år 1900) vore den mest ändamålsenliga tiden för vår skola.

I februari 2002 anordnade LH i samarbete med ATH två studiedagar om rollspelspedagogik för Ytternäs lågstadieskola och Ålands lyceum. Medlemmar i ATH studerade då tillsammans med stadsarkitekt Folke Wickström lämpliga miljöer för sekelskiftesrollspel och fastnade bland annat för fastigheten Södragatan 8 på grund av dess läge och historiskt nästan tidsenliga miljö. Det visade sig vidare att huset kring sekelskiftet 1900 beboddes av den åländska redaren Gustaf Eriksons ingifta faster Johanna Eriksson. Vi (ATH och lyceilärare) fann att ett spännande scenario kunde byggas upp kring detta och beslöt av historiska skäl att 1905 var det mest lämpade året. I juni gästade medlemmar av ATH åter Åland i samband med ett seminarium. Då presenterade Ebbe Westergren ett grundscenario (se bilaga 1), vilket eleverna vid Ålands lyceum sedan fritt kunde ändra och utveckla.

Planeringen

I vårt åländska skolsystem stöter en rollspelskurs enligt "Kalmarmodellen" på flera administrativa, praktiska och schematekniska problem. Rektor Gyrid Högman som ända från början var positivt inställd till kursen såg emellertid till att hindren undanröjdes. Den historiska rollspelskursen kunde därför erbjudas som så kallad påbyggnadskurs inom ämnet historia. Det visade sig att 38 elever anmälde sig till kursen. Eftersom 24 är maximiantalet elever per kurs måste skolan således föranstalta lottning om de åtråvärda platserna. På grund av att skolsystemet på Åland skiljer sig så radikalt från det i Sverige fick vår kurs bli en "hemgjord" variant. Enda möjligheten till att frigöra en rollspelsdag var att förlägga den till kursens provdag. Nackdelen med detta var ju att det knappt finns någon tid över för det "efterarbete", vars vikt ATH så starkt betonar. Å andra sidan är det ingen ny erfarenhet i skolvärlden att idealen tvingas kompromissa med den krassa verklighetens begränsande ramar. Vidare har vi inte lärarlag vid Åland lyceum. Den enda lärare som lyfte lön för kursen och således den enda ansvariga blev jag själv. Jag var därför orolig för att jag också skulle bli den enda lärare som deltog i rollspelet och att det därigenom skulle bli svårt att besätta de nödvändiga vuxenrollerna.

Målsättningen

De mål vi ställde upp för kursen var följande:

Eleverna skall efter kursen:

- skaffat sig fördjupade kunskaper om situationen på Åland för hundra år sedan

Adress:

Box 104
391 21 Kalmar

Besöksadress:

Skeppsbrogatan 51

Telefon:

0480-45 13 45

Mobil:

070-672 94 06

Fax:

0480-45 13 65

E-post:

ebbe.westergren@kalmarlansmuseum.se

Bankgiro:

435-7282

Postgiro:

791100-1

Södra Gatan 8 i Mariehamn år 1905

- kunna se på situationen ur olika perspektiv, t.ex. politiskt, ekonomiskt och socialt, men även arbetsmiljömässigt och könsrollsmässigt
- tränat sig i att leva sig in i en annan person och i en annan tid
- arbetat såväl teoretiskt som praktiskt
- tränat sig i socialt samspel
- funderat över såväl rollpersonens som sin egen framtid

Kursens innehåll

Lektionerna utgjorde i huvudsak förberedelser inför rollspelet, men var planerade så att kursen skulle "hålla" även om rollspelet av någon anledning (t.ex. vädrets makter) måste inhiberas.

Kursen innehöll följande moment:

- presentation av kursen och dess målsättning, bl.a. genom visning av videon "Historiska rollspel för tonåringar" och besök på platsen för rollspelet, Södragatan 8
- att utgående från ATH:s grundskiss utforma scenariot för rollspeldagen
- besök till och presentation av Ålands landskapsarkiv
- att forska fram och besätta rollerna (se bilaga 2)
- att skriva en uppsats om den historiska person som man gestaltade (se bilaga 3)
- studier och föreläsningar om staden Mariehamn kring sekelskiftet
- studier och föreläsningar om den politiska och sociala situationen på Åland och i Finland (se bilaga 4)
- läsning av Tidningen Åland 1905 (se bilaga 5)
- studier om den åländska sjöfarten kring sekelskiftet samt besök till Ålands sjöfartsmuseum (guidning av museichef Henrik Karlsson)
- diskussioner kring vardagsliv, könsroller, socialt uppträdande etc. kring år 1905
- dramaövningar under ledning av skådespelaren och dramaläraren Pekka Sonck

Eleverna gick med liv och lust in för uppgiften att forska fram sin rollgestalt. De betonade starkt att alla rollfigurer borde vara historiskt verkliga personer. Många hade släktingar som 1905 var av samma kön och i samma ålder som dem själva. De övriga forskade fram personer som passade in i scenariot (släktingar till Johanna Eriksson eller Hilda Bergman) och var i samma ålder och av samma kön som de själva. Denna forskning ägde rum i landskapsarkivet. Ett problem var att alla 22 elever inte samtidigt rymdes vid mikrofilmsapparaterna i arkivet. Jag måste därför uppmana dem att dela på sig så att en del gjorde annat eller tog ledigt under lektionerna och arbetade på sina håltimmar eller efter skolan istället. Ändå blev det givetvis stora anhopningar i arkivet vissa tider. Arkivbiträde Helena Dahlblom som redan från början var med och planerade kursen såg dock med imponerande tålamod och sakkunskap till att alla fick den hjälp de behövde även när det var som mest hektiskt.

Eleverna tyckte att de fick god tid på sig för att forska om sin roll. Det är manna i mina öron, jag som i vanliga fall har rykte om mig att vara en ytterst pådrivande lärare. En elev menade t.o.m. att kursen kunde ha förkortats med tio timmar! Det bör dock påpekas att han tog rollen som Johanna Erikssons yngsta son, vilket innebar att han fick rollens grundfakta presenterade för sig utan nämnvärd egen forskning.

Andra fördjupade sig i sina rollgestalter långt utöver det jag förväntat mig. En flicka plöjde t.o.m. igenom kommunalstämmoprotokollen för den kommun hennes rollgestalt var hemma från. Vår historieintresserade IT-handledare Lars Hägerstrand som fotograferade de olika momenten i kursen menade att bara det att få eleverna att forska i arkiv är värt en hel kurs.

Adress:

Box 104
391 21 Kalmar

Besöksadress:

Skeppsbrogatan 51

Telefon:

0480-45 13 45

Mobil:

070-672 94 06

Fax:

0480-45 13 65

E-post:

ebbe.westergren@kalmarlansmuseum.se

Bankgiro:

435-7282

Postgiro:

791100-1

Södra Gatan 8 i Mariehamn år 1905

Scenariot diskuterades och utvecklades kontinuerligt under kursen gång i klassen. Eleverna uppskattade att få vara med och forma det. Dessvärre dröjde responsen från ATH ibland länge, vilket gjorde att eleverna och jag inte kunde gå vidare i planeringen av scenariot. Här rörde det sig kanske om en kommunikationsmiss mellan mig och ATH. Jag ville ha grönt ljus från ATH, medan de utgick från att vi självständigt utvecklar scenariot. I varje fall hade de (ATH) ingenting allvarligare att invända mot det slutscenariot som de studerande diskuterade fram.

Eleverna tycker i stort att kursen varit mycket bra. Det som flera efterlyser är dock mera information om hur man betedde sig, pratade, titulerade varandra o.s.v.

Jag är den första att erkänna att kursen brast i detta avseende. Jag äger inte etnologisk kompetens att undervisa om detta, och upplevde att det på Åland inte fanns någon institution eller person som jag kunde vända mig till för råd och tips i detta avseende.

I övrigt noterar jag med glädje att eleverna även ville ha mer kunskap om samhället 1905. Det tyder på att jag omedvetet var rädd för att "korvstoppa" i denna kurs. Många studerande är inte riktigt vana vid att helt på egen hand inhämta kunskap och vissa tyckte därför att det var något som fattades.

Övriga förberedelser inför rollspelsdagen

Min oro för att bli ensam lärare på rollspelsdagen visade sig vara helt obefogad. Lärare efter lärare anmälde sig under kursens gång som frivilliga rollinnehavare, detta trots att rollspelsdagen som nämnts inföll under provperioden, då alla har som mest jäktigt. Detta engagemang från kollegorna värmdes och inspirerade. Samtidigt kunde jag ju inte kräva att de såsom eleverna själva forskade fram sina rollgestalter, så detta föll på min lott. Jag försökte informera dem så mycket som möjligt om idén med och pedagogiken bakom Kalmarmodellen. Som framgår nedan var denna information otillräcklig, men jag hoppas ändå att detta embryo till lärarsamarbete över ämnesgränserna kan utvecklas i framtiden.

Ett viktigt stöd i förberedelserna var också LH och framför allt ordförande Siw Kyrklätt-Henriksson. Även om ATH tar hand om det mesta vad gäller den praktiska biten av förberedelserna, så kräver rollspelsdagen också en lokal insats. Siw skötte på ett beundransvärt sätt alla råvaruleveranser och löste resolut även andra praktiska problem inför dagen. Oumbärliga var också gårdsägarna, herr och fru Isaksson. De ställde inte bara sin gård och delar av sitt hus till vårt förfogande utan bistod oss även på ett älskvärt sätt med tidsenliga redskap och praktiska tips och råd.

Rollspelet

De yttre förutsättningarna för rollspelet var på rollspelsdagen de sämsta tänkbara. Staden höll på att anlägga fjärrvärme vid just Södragatan vilket ledde till att maskinerna vrålade utanför gården. Dessutom var det kyligt och under dagens lopp kom ett par rejäla regnskurar. Motorljudet ledde också till att vi måste flytta på matbord och andra möbler till en mer skyddad plats, vilket förorsakade en liten försening av programmet. Efter initieringen vidtog aktiviteterna. De flesta gick med liv och lust in i sina roller. Många betonar att förberedelserna gjorde att de upplevde det som lätt och naturligt att gå in i sin rollgestalt. Andra uppger att de var lite spända i början, men att nervositeten snabbt släppte. Den fina gårdsmiljön gjorde att motorljuden försvann ur medvetandet på de flesta och att regnet inte störde. En enda elev kände att hon inte kom in i rollen. Hon efterlyste mer "värdighet". Nämnas kan att hon var den elev som lade ned mest tid på förberedande forskning och hade möjligen allt för höga förväntningar på den historiska autenticiteten. Andra kritiska kommentarer om dagen var att en del pojkar inte följt uppmaningen att bära mörka skor. Flera

Adress:
Box 104
391 21 Kalmar

Besöksadress:
Skeppsbrogatan 51

Telefon:
0480-45 13 45
Mobil:
070-672 94 06

Fax:
0480-45 13 65
E-post:

ebbe.westergren@kalmarlansmuseum.se

Bankgiro:
435-7282

Postgiro:
791100-1

Södra Gatan 8 i Mariehamn år 1905

elever och lärare hade svårt att ”tänka bort” de lysande vita gymnastikdojorna. Det störde dem faktiskt mer än motorljudet! Skorna var den enda egna utrustning som eleverna själva måste förse sig med. Nästa gång kommer jag därför inte bara att uppmana till, utan helt enkelt att kräva att alla har mörka läderskor.

Allvarligare var dock att en del vuxna enligt eleverna inte tog sin roll på allvar utan ”pratade nutid”. Eleverna som jobbat över en månad med scenariot och att sätta sig in i sina roller upplevde detta som mycket sårande och nonchalant. Att samtliga deltagande vuxna är grundligt pålästa och införstådda med idén med rollspelsdagen kan inte nog betonas. Intresse och vilja att ställa upp räcker inte. Hur det här skall ordnas i skolor utan lärarlag där alla är med och förbereder kursen från början blir en intressant nöt att knäcka.

Detta var i stort sett den kritik eleverna formulerat. I övrigt är det idel lovord. Pojkarna verkar överlag ha varit något nöjdare med kursen än flickorna. Det beror säkert på att de fick mycket tid på sig att diskutera med de rollgestalter som Ebbe Westergren och Peter Danielsson från ATH spelade och därigenom visa vad de lärt sig om 1905 års samhälle, samtidigt som de uppskattade de praktiska sysslor som de fick utöva.

Flickorna måste stressa mera vilket ju var helt tidsenligt, men det hade kanske varit ännu bättre om de som spelade hembiträden hade fått berätta mer om sig själva. eftersom de förberett sin roll så länge. Hur som helst uppskattade eleverna mycket kalmarbarnas professionella agerande. De förklarade efteråt att det var betydligt lättare att kommunicera på ”1905-års vis” med kalmarbarna än med lärare och elevkompisar, som de ju kände från nutiden.

Att redogöra för alla positiva kommentarer om rollspelsdagen låter sig här inte göras. Jag får hänvisa till bilaga 6.

Här följer endast några axplock ur elevernas utvärderingar:

- ”Man märkte alltså att mycket var likadant och annat mycket olika. Jag tycker verkligen kursen ska fortsätta. Man blir mycket mer inspirerad av historia. Och den var rolig att gå.”

- ”Själva rollspelet var fruktansvärt roligt! När det var slut kändes det som att man inte ville tillbaka... Generellt skulle jag säga att det var en av de intressantaste upplevelserna jag varit med om. Jag hoppas innerligt att det ordnas fler liknande kurser i Ålands lyceum, det är ett mäkta bra sätt att lära sig historia på.”

- ”Man kände att man fick utlopp för det man lärt sig innan + man lärde sig en hel del nytt.”

- ”Själva rollspelsdagen var jättekul! Jag levde mig verkligen in i rollen. Jag trodde att jag skulle få problem med att hålla samtalet till 1905, men konstaterade att jag inte alls pratat om år 2002 då dagen var slut. Dessutom var det väldigt kul då jag bytte om till mina 2002-års kläder, så kände jag hur jag förvandlades tillbaka till mig själv!!! Man var verkligen uppslukad i händelserna år 1905. Det var definitivt en lärorik kurs eftersom man fick uppleva saker själv och inte bara blev inmatad med information, som annars. Man kommer ju bäst (bättre) ihåg det man har varit med om än det man läst. Jag försöker komma ihåg något jag inte gillade med kursen, men kan inte komma på något, så jag låter det vara. Jag gillade kursen väldigt mycket i alla fall och hoppas att andra också kan få möjlighet till att uppleva nånting liknande.”

- ”Hela den här kursen har varit otroligt intressant. Jag har på ett sätt blivit vän med min rollfigur så det kändes en aning vemodigt när rollspelet var slut och man visste att allt man jobbat för i en hel månad var över på fem timmar.”

Adress:
Box 104
391 21 Kalmar

Besöksadress:
Skeppsbrogatan 51

Telefon:
0480-45 13 45
Mobil:
070-672 94 06

Fax:
0480-45 13 65
E-post:
ebbe.westergren@kalmarlansmuseum.se

Bankgiro:
435-7282

Postgiro:
791100-1

Södra Gatan 8 i Mariehamn år 1905

- ”Jag är glad att jag valde den här kursen inte bara för att det var omväxlande från ens vardag utan för att jag fick lära mig mycket om åländsk historia som jag nog inte fått annars. Och allt detta på ett mycket kul sätt.”

- ”Jag tyckte att kursen var mycket bra

. genom att man förberett sig kunde man sin roll mycket bra och rollspelet i sej blev ’verkligt’ och roligt.

. alla delar av rollspelet kändes 1900-tals-aktigt och det var bra förberett.

Jag tror man lär sej saker bättre om man vet att man kommer att kunna använda kunskaperna senare, i det här fallet, rollspelet.”

- ”Det finns nog ingenting man kommer komma ihåg så där speciellt bra, utan man kommer nog komma ihåg allting från kursen tror jag. Kanske att rollspelsdagen bränt sig fast lite extra i minnet, men av alla kurser i skolan så kommer man utan tvekan komma ihåg den här bäst. Jag tycker absolut den skall finnas kvar efter i år, den behövs i en skola som Ålands Lyceum där de flesta kurser ändå går ut på att man sitter och skriver av tavlan och sedan skriver ett prov. Och efter det glömmet bort allt inom två dagar.”

- ”Det jag har lärt mig mest från den här dagen är att man inte hade det så lätt förr. Det var ganska tungt att bära vatten och sånt, och det var bra att man fick pröva på olika saker. Jag tycker absolut att den här kursen skall fortsätta i vår skola – det var bra omväxling mot de andra kurserna där man bara läser.”

- ”Rollspelsdagen var mycket imponerande. Allt flöt på bra trots grävskopan och spöregn. Bäst på dagen kommer jag ihåg middagen men det är väl inte så konstigt med god mat och upppassning av kvinnorna. Dramat fungera bra och jag kom riktigt bra in i rollen p.g.a. förberedelserna. Jag har lärt mig mycket under kursens gång, jag har lärt mig om Åland och Gustaf Erikssons sjöfart, hur man levde och betedde sig under början på 1900-talet. Sedan lärde jag mig saker under rollspelsdagen som att navigera, sy segel o.s.v.”

- ”Jag har lärt mig att förstå hur dom hade det och lite om hur dom tänkte och tyckte. Jag har samtidigt lärt mig mycket om Gustaf Erikson och vad som hände år 1905. Det har varit mycket roligt att delta i en så annorlunda kurs och leva i 1905 under en dag. Mycket givande.”

- ”På rollspelsdagen var allting mycket bra. Det verkade som om alla hade hittat sina roller, och smält in i dem utan problem. Det var dessutom roligt att göra detta rollspel, tiden gick verkligen fort.”

- ”Det tog kanske en halvtimme, men sen var jag nog inne i min roll. Jag kan inte plocka ut något särskilt som jag lärt mig, jag tycker att jag lärde mig en massa både under rollspelsdagen och under förberedelserna. Jag tycker det var en jättebra idé med en rollspelskurs. Den var helt annorlunda än andra kurser och det var ett bra sätt att ha roligt och samtidigt lära sig en massa. Jag tycker definitivt att detta är någonting som man borde fortsätta med.”

Södra Gatan 8 i Mariehamn år 1905

Slutsats

Som framgår av elevutvärderingarna har alla uppsatta mål för kursen förverkligats. Eleverna är inte bara nöjda med kursen, flera uttrycker en bestämd önskan om att den skall fortsätta, trots att den frågeställningen varken finns i utvärderingsformuläret eller framfördes av mig. Det känns inspirerande att i samarbete med ATH och LH ha fått leda denna kurs. Att den kanske till och med kan få långa positiva verkningar vittnar följande elevs utvärdering om. Hon gestaltade en av sina avlidna släktingar, Anni Blom, och skriver: "När dagen led mot sitt slut ville jag inte lämna mitt andra jag (Anni Blom) bakom mig, så jag tog lite av henne och tillförde det till mig. Lite av Anni kommer alltid att leva kvar i mig och jag hoppas jag får leva kvar i någon annan om hundra år."

Bilagor

1. Grundscenario
2. Rollista
3. Elevernas rollbeskrivningar
4. Politisk bakgrund
5. Arbetsuppgifter
6. Utvärderingar

Address:

Box 104
391 21 Kalmar

Besöksadress:

Skeppsbrogatan 51

Telefon:

0480-45 13 45

Mobil:

070-672 94 06

Fax:

0480-45 13 65

E-post:

ebbe.westergren@kalmarlansmuseum.se

Bankgiro:

435-7282

Postgiro:

791100-1

Södra Gatan 8 i Mariehamn år 1905

Rapport från

kursen "Rollspel kring åländskt 1900-tal" (HIFÅ) vid Ålands Lycéum hösten 2002

Rollspelet på Södra Gatan 8, elevernas kommentarer

De yttre förutsättningarna för rollspelet var på rollspelsdagen de sämsta tänkbara. Staden höll på att anlägga fjärrvärme vid just Södragatan vilket ledde till att maskinerna vrålade utanför gården. Dessutom var det kyligt och under dagens lopp kom ett par rejäla regnskurar. Motorljudet ledde också till att vi måste flytta på matbord och andra möbler till en mer skyddad plats, vilket förorsakade en liten försening av programmet. Efter initieringen vidtog aktiviteterna. De flesta gick med liv och lust in i sina roller. Många betonar att förberedelserna gjorde att de upplevde det som lätt och naturligt att gå in i sin rollgestalt. Andra uppger att de var lite spända i början, men att nervositeten snabbt släppte. Den fina gårdsmiljön gjorde att motorljuden försvann ur medvetandet på de flesta och att regnet inte störde. En enda elev kände att hon inte kom in i rollen. Hon efterlyste mer "värdighet". Nämnas kan att hon var den elev som lade ned mest tid på förberedande forskning och hade möjligen allt för höga förväntningar på den historiska autenciteten. Andra kritiska kommentarer om dagen var att en del pojkar inte följt uppmaningen att bära mörka skor. Flera elever och lärare hade svårt att "tänka bort" de lysande vita gymnastikdojorna. Det störde dem faktiskt mer än motorljudet! Skorna var den enda egna utrustning som eleverna själva måste förse sig med. Nästa gång kommer jag därför inte bara att uppmana till, utan helt enkelt att kräva att alla har mörka läderskor.

Allvarligare var dock att en del vuxna enligt eleverna inte tog sin roll på allvar utan "pratade nutid". Eleverna som jobbat över en månad med scenariot och att sätta sig in i sina roller upplevde detta som mycket sårande och nonchalant. Att samtliga deltagande vuxna är grundligt pålästa och införstådda med idén med rollspelsdagen kan inte nog betonas. Intresse och vilja att ställa upp räcker inte. Hur det här skall ordnas i skolor utan lärarlag där alla är med och förbereder kursen från början blir en intressant nöt att knäcka.

Detta var i stort sett den kritik eleverna formulerat. I övrigt är det idel lovord. Pojkarna verkar över lag ha varit något nöjdare med kursen än flickorna. Det beror säkert på att de fick mycket tid på sig att diskutera med de rollgestalter som Ebbe Westergren och Peter Danielsson från ATH spelade och därigenom visa vad de lärt sig om 1905 års samhälle, samtidigt som de uppskattade de praktiska sysslor som de fick utöva.

Flickorna måste stressa mera vilket ju var helt tidsenligt, men det hade kanske varit ännu bättre om de som spelade hembiträden hade fått berätta mer om sig själva, eftersom de förberett sin roll så länge. Hur som helst uppskattade eleverna mycket kalmarbornas professionella agerande. De förklarade efteråt att det var betydligt lättare att kommunicera på "1905-års vis" med kalmarborna än med lärare och elevkompisar, som de ju kände från nutiden.

Adress:

Box 104
391 21 Kalmar

Besöksadress:

Skeppsbrogatan 51

Telefon:

0480-45 13 45

Mobil:

070-672 94 06

Fax:

0480-45 13 65

E-post:

ebbe.westergren@kalmarlansmuseum.se

Bankgiro:

435-7282

Postgiro:

791100-1

Södra Gatan 8 i Mariehamn år 1905

Att redogöra för alla positiva kommentarer om rollspelsdagen låter sig här inte göras. Jag får hänvisa till bilaga.

Här följer endast några axplock ur elevernas utvärderingar:

- *"Man märkte alltså att mycket var likadant och annat mycket olika. Jag tycker verkligen kursen ska fortsätta. Man blir mycket mer inspirerad av historia. Och den var rolig att gå."*

- *"Själva rollspelet var fruktansvärt roligt! När det var slut kändes det som att man inte ville tillbaka... Generellt skulle jag säga att det var en av de intressantaste upplevelserna jag varit med om. Jag hoppas innerligt att det ordnas fler liknande kurser i Ålands lyceum, det är ett mäkta bra sätt att lära sig historia på."*

- *"Man kände att man fick utlopp för det man lärt sig innan + man lärde sig en hel del nytt."*

- *"Själva rollspelsdagen var jättekul! Jag levde mig verkligen in i rollen. Jag trodde att jag skulle få problem med att hålla samtalet till 1905, men konstaterade att jag inte alls pratat om år 2002 då dagen var slut. Dessutom var det väldigt kul då jag bytte om till mina 2002-års kläder, så kände jag hur jag förvandlades tillbaka till mig själv!!! Man var verkligen uppslukad i händelserna år 1905. Det var definitivt en lärorik kurs eftersom man fick uppleva saker själv och inte bara blev inmatad med information, som annars. Man kommer ju bäst (bättre) ihåg det man har varit med om än det man läst. Jag försöker komma ihåg något jag inte gillade med kursen, men kan inte komma på något, så jag låter det vara. Jag gillade kursen väldigt mycket i alla fall och hoppas att andra också kan få möjlighet till att uppleva nånting liknande."*

- *"Hela den här kursen har varit otroligt intressant. Jag har på ett sätt blivit vän med min rollfigur så det kändes en aning vemodigt när rollspelet var slut och man visste att allt man jobbat för i en hel månad var över på fem timmar."*

- *"Jag är glad att jag valde den här kursen inte bara för att det var omväxlande från ens vardag utan för att jag fick lära mig mycket om åländsk historia som jag nog inte fått annars. Och allt detta på ett mycket kul sätt."*

- *"Jag tyckte att kursen var mycket bra*

. genom att man förberett sig kunde man sin roll mycket bra och rollspelet i sej blev 'verkligt' och roligt.

. alla delar av rollspelet kändes 1900-tals-aktigt och det var bra förberett.

Jag tror man lär sej saker bättre om man vet att man kommer att kunna använda kunskaperna senare, i det här fallet, rollspelet."

- *"Det finns nog ingenting man kommer komma ihåg så där speciellt bra, utan man kommer nog komma ihåg allting från kursen tror jag. Kanske att rollspelsdagen bränt sig fast lite extra i minnet, men av alla kurser i skolan så kommer man utan tvekan komma ihåg den här bäst. Jag tycker absolut den skall finnas kvar efter i år, den behövs i en skola som Ålands lyceum där de flesta kurser ändå går ut på att man sitter och skriver av tavlan och sedan skriver ett prov. Och efter det glömmes bort allt inom två dagar."*

Adress:
Box 104
391 21 Kalmar

Besöksadress:
Skeppsbrogatan 51

Telefon:
0480-45 13 45
Mobil:
070-672 94 06

Fax:
0480-45 13 65

E-post:
ebbe.westergren@kalmarlansmuseum.se

Bankgiro:
435-7282

Postgiro:
791100-1

Södra Gatan 8 i Mariehamn år 1905

- ”Det jag har lärt mig mest från den här dagen är att man inte hade det så lätt förr. Det var ganska tungt att bära vatten och sånt, och det var bra att man fick pröva på olika saker. Jag tycker absolut att den här kursen skall fortsätta i vår skola – det var bra omväxling mot de andra kurserna där man bara läser.”

- ”Rollspelsdagen var mycket imponerande. Allt flöt på bra trots grävskopan och spöregn. Bäst på dagen kommer jag ihåg middagen men det är väl inte så konstigt med god mat och upppassning av kvinnorna. Dramat fungera bra och jag kom riktigt bra in i rollen p.g.a. förberedelserna. Jag har lärt mig mycket under kursens gång, jag har lärt mig om Åland och Gustaf Erikssons sjöfart, hur man levde och betedde sig under början på 1900-talet. Sedan lärde jag mig saker under rollspelsdagen som att navigera, sy segel o.s.v.”

- ”Jag har lärt mig att förstå hur dom hade det och lite om hur dom tänkte och tyckte. Jag har samtidigt lärt mig mycket om Gustaf Erikson och vad som hände år 1905. Det har varit mycket roligt att delta i en så annorlunda kurs och leva i 1905 under en dag. Mycket givande.”

- ”På rollspelsdagen var allting mycket bra. Det verkade som om alla hade hittat sina roller, och smält in i dem utan problem. Det var dessutom roligt att göra detta rollspel, tiden gick verkligen fort.”

- ”Det tog kanske en halvtimme, men sen var jag nog inne i min roll. Jag kan inte plocka ut något särskilt som jag lärt mig, jag tycker att jag lärde mig en massa både under rollspelsdagen och under förberedelserna. Jag tycker det var en jättebra idé med en rollspelskurs. Den var helt annorlunda än andra kurser och det var ett bra sätt att ha roligt och samtidigt lära sig en massa. Jag tycker definitivt att detta är någonting som man borde fortsätta med.”

Slutsats

Som framgår av elevutvärderingarna har alla uppsatta mål för kursen förverkligats. Eleverna är inte bara nöjda med kursen, flera uttrycker en bestämd önskan om att den skall fortsätta, trots att den frågeställningen varken finns i utvärderingsformuläret eller framfördes av mig. Det känns inspirerande att i samarbete med ATH och LH ha fått leda denna kurs. Att den kanske till och med kan få långa positiva verkningar vittnar följande elevs utvärdering om. Hon gestaltade en av sina avlidna släktingar, Anni Blom, och skriver: ”När dagen led mot sitt slut ville jag inte lämna mitt andra jag (Anni Blom) bakom mig, så jag tog lite av henne och tillförde det till mig. Lite av Anni kommer alltid att leva kvar i mig och jag hoppas jag får leva kvar i någon annan om hundra år.”

Dan Nordman, Ålands Lycéum

Adress:

Box 104
391 21 Kalmar

Besöksadress:

Skeppsbrogatan 51

Telefon:

0480-45 13 45

Mobil:

070-672 94 06

Fax:

0480-45 13 65

E-post:

ebbe.westergren@kalmarlansmuseum.se

Bankgiro:

435-7282

Postgiro:

791100-1